Artikel om Peter Dahler-Larsens nye antologi *A Research Agenda for Evaluation*

Af Michael Andersen, chefkonsulent på Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)

Antologien *A Research Agenda for Evaluation* (kan købes her) redigeret af Peter Dahler-Larsen og udgivet i 2021, er primært skrevet til forskningsverdenen. Og selvom bogens bagsidetekst stiller i udsigt, at bogen vil være en nyttig ressource også for "public administration and management", har jeg svært ved at forestille mig, at ret mange blandt dem, der primært er optaget af, hvordan praktisk evaluering kan bidrage til fx bedre undervisning, bedre politiske beslutninger og bedre ledelse, konkret vil kunne bogen. Det hænger sammen med, at bogen har mere fokus på at stille spørgsmål end at give svar og mere optaget af at fremme refleksion – herunder på de højeste abstraktionsniveauer – end at pege på konkrete løsningsmuligheder og bud på, hvordan evaluering konkret kan gøre en forskel.

Et eksempel på Dahler-Larsens tilgang er i bogens indledning, hvor der præsenteres en evalueringsdefinition af Michael Scriven, der – som mange andre – er optaget af evaluering som en logisk proces. Det der optager Dahler-Larsen her, er imidlertid ikke så meget den logiske proces, som det der ligger bag eller uden for denne. Det vil sige spørgsmål som, hvorfor der overhovedet er nogen, der finder på at lave sådanne definitioner, hvilken sociologiske og historiske sammenhænge de indgår i og hvorfor evaluering fylder så meget i samfundet i dag. Hertil kommer en interesse for såkaldte "pre-evaluative values", der handler om kulturelle værdier, som gennemsyrer vores måder at tænke på, herunder også når vi evaluerer. Med andre ord er det især i forhold til sådanne problemstillinger at bogen kan tilbyde sin læsere ny viden.

Personligt føler jeg mig selvfølgelig også truffet, når evaluering som logisk proces sådan bliver hængt ud i strakt arm. I den grundbog i evaluering, som jeg har skrevet sammen med Bjarne Wahlgren og Jakob Wandall (Evaluering. Af læring, undervisning og uddannelse, 2.udgave 2021) præsenteres evaluering således i høj grad som en logisk proces. Det betyder fx, vi antager, at der er en logisk sammenhæng mellem fx en indsats, de aktiviteter der sættes i værk og de resultater der kommer ud af det. Men det betyder jo ikke, at vi fx forestiller os, at alle mennesker handler rationelt i alle situationer. Tværtimod kan en evaluering gennem (logiske) analyser baseret på data fx nå frem til, at grunden til at et mål ikke nås i en bestemt organisatorisk kontekst er, at deltagerne præger implementeringen på måder, der ikke nødvendigvis er logiske eller forventede, når man ser det i organisationens perspektiv. Men derfor kan det den enkeltes handling jo godt være logisk og hensigtsmæssigt set i et mere individuelt eller gruppebaseret perspektiv.

Dahler-Larsen skriver meget rigtigt, at evalueringsfeltet på trods af alt dets diversitet deler en række idéer, som ikke kun handler om evaluering som en ren logisk proces. Blandt disse idéer hævder Dahler-Larsen, at der er en idé, som alle deler, nemlig troen på, at evaluering bør fremmes, fordi evaluering tjener en række gode formål. Selvom jeg godt forstår udsagnet i lidt mere principiel forstand, er det sat på spidsen og kan føre til fejlslutninger. I forhold til det jeg selv har bidraget med i forhold til god evalueringspraksis – se fx bogen Intern evaluering af undervisningen, 2.udgave 2019 – og den praksis vi gennem årene har haft på Danmarks evalueringsinstitut (EVA), har det aldrig bare handlet om at sige: jo mere evaluering, desto bedre. Tværtimod er det altid i praksis sådan, at der er begrænsede ressourcer til rådighed, herunder begrænsede evalueringsressourcer. I konkret evalueringsarbejde handler det derfor altid om at prioritere sine ressourcer i forhold til den viden og

de vurderinger, man især har brug for. Så ja, evaluering, som en rationel måde at forholde sig mål og handlinger på, bør fremmes, men det er langt fra det samme som, at mere evaluering altid er hensigtsmæssigt.

I en af de artikler i antologien, som jeg selv fandt mest interessant, fordi den på en konkret og empirisk baseret måde analyserer Verdensbankens evalueringspraksis (Raimondo: What if less were more?), peger forfatteren netop på, at mere fokuserede, tilpassede og afgrænsede evalueringer kan give bedre resultater sammenlignet med omfattende standardiserede og ressourcetunge evalueringssystemet, som Verdensbanken ellers har været kendt for. Det er en vigtig pointe, men som nævnt ovenfor måske ikke så banebrydende en erkendelse i forhold til mange af de overvejelser, som præger praktisk evalueringsarbejde.

Alligevel er det en vigtig problemstilling i forhold til den udvikling inden for evalueringsfeltet, vi har set gennem en årrække: at der opbygges omfattende evaluerings- (også kaldet kvalitetssikrings-) systemer. Et godt eksempel på dette er akkrediteringssystemet i Danmark med hensyn til de videregående uddannelser. I forhold til denne udvikling har Dahler-larsen i antologien valgt et kritisk perspektiv, hvor han taler om, at evaluering som socio-politisk praktisk er stukket af (”run-away”) fra de tidligere opfattelser af evaluering. I forhold til denne udvikling peger han på, at evaluering er blevet mere depersonaliseret, mere udbredt og mindre forstået og måske hvad værre er, er det ifølge Dahler-Larsen også blevet vanskeligere at stille kritiske spørgsmål til disse evalueringssystemer og måder at evaluere på.

Maria Ørskov Akselvoll og Peter Dahler-Larsen har bidraget med en artikel med navnet Evaluation People and real people in home-school cooperation med den i virkeligheden ret banale konstatering, at der er (eller rettere kan være) stor forskel på den måde evaluatorer tænker på og den måde de mennesker, der skal anvende evaluering tænker på. Hvor evaluatorer er optaget af politiske og organisatoriske agendaer, tænker almindelige mennesker ofte i andre baner præget af deres værdier og erfaringer og samlede livsbetingelser. Derfor anvendes evalueringsresultater ikke altid på den måde, evaluatorerne eller opdragsgiverne til evalueringerne havde forestillet sig. Det er jo en vigtig pointe, som vi i alt fald på EVA igennem et par årtier har haft fokus på, altså hvordan vi fremmer brugen af vores evalueringer. Artiklen slutter med at slå fast, at det vil være et godt udgangspunkt, hvis ”evaluation people” anerkender, at ”den verden de konstruerer, ikke matcher den verden som ”real people” lever i” og at ”forskellen mellem de to kommer med en pris.”. Derimod giver artiklen ikke konkrete bud på, hvordan man måske ville kunne fremme anvendelsen af evalueringer eller styrke samspillet mellem de to ”verdner”. Så for at gentage mig selv: Bogen har mere fokus på at stille spørgsmål end at give svar og mere optaget af at fremme refleksion end at pege på konkrete løsningsmuligheder og bud på, hvordan evaluering konkret kan gøre en forskel.